

'De ik-cultuur bedreigt het gezin'

Het traditionele gezinsleven staat onder druk door de toenemende individualisering. Een gevaarlijke ontwikkeling, zo waarschuwt socioloog en antropoloog Antoon Hoogveld tijdens een door Soka georganiseerde gezinsdag.

2009/07/24

Brabants Dagblad // Tom Vos

Antoon Hoogveld: 'je moet kinderen als het nodig is terechtwijzen.'
Op 19 april 2009 organiseerde de stichting Soka een 'Dag over het Gezin' met als thema: Huwelijk en gezin in een veranderde wereld, over trouw en vertrouwen in het leven van elke dag. Journalist Tom Vos sprak vooraf met Antoon Hoogveld. Het onderstaande artikel werd gepubliceerd in het Brabants Dagblad.

Stel: je zoontje gaat met zelfvervaardigde werkstukjes de deuren langs om ze te verkopen voor een goed doel, vastgesteld door zijn school. Hij moet ze aan de man brengen voor vier euro per stuk Maar hij is geraffineerd: hij slaagt erin ze telkens voor één euro meer te verkopen. Thuis zegt hij dat hij alle extra winst zelf wil houden. Moeder roept 'prima' en prijst het commercieel talent van haar zoontje.

Dit verhaaltje gebaseerd op eigen ervaring in zijn nabije omgeving, is volgens dr. Antoon Hoogveld (67), gepensioneerd socioloog en antropoloog van de Nijmeegse Radboud Universiteit, illustratief voor de sterk geïndividualiseerde maatschappij. "De samenleving wordt in toenemende mate gedomineerd door de ik-cultuur. Mensen streven maximaal hun eigen succes en dat van hun kinderen na. In plaats van dat de moeder het gedrag van haar zoontje toejuicht, zou ze moeten zeggen: nee, ook die extra euro's zijn bestemd voor het goede doel."

'Radeloze ouders'

Maar traditionele waarden en etiquettes, in de westerse cultuur vaak ontleend aan het christendom, worden volgens Hoogveld meer en meer naar de achtergrond gedrukt. Boeken zoals 'Het Diner' van Herman Koch zijn volgens Hoogveld momenteel niet voor niets bestsellers. Het door Koch aangesneden thema is volgens hem populair en symptomatisch voor de moderne samenleving.

De auteur behandelt het dilemma van radeloze ouders of ze hun kind moeten

aangeven bij de politie wanneer zij ontdekken dat zoonlief een ernstige misdaad op zijn geweten heeft Hoogveld: "Ouders dienen het goede voorbeeld te geven. Natuurlijk moeten zij hun kind aangeven, anders leert dat kind er niets van en beloon je zijn crimineel gedrag."

'Emancipatie en vrijheid individu doorgeslagen'

Maar omdat veel mensen tegenwoordig vooral bezig zijn met zichzelf en het maximale uit hun kind willen halen, staan dergelijke traditionele waarden onder druk, constateert Hoogveld tot zijn spijt. "De emancipatie en vrijheid van het individu zijn doorgeslagen. Ze staan op gespannen voet met huwelijk en gezinsleven die passen minder goed in het plaatje van het individu dat zijn eigen gang wil gaan. Zo wordt vandaag de dag ook het krijgen van een kind bijna als een recht beschouwd. Als de natuur niet meewerkt, wordt alles uit de kast gehaald om het doel te bereiken. Een kind krijgen is echter geen recht maar een voorrecht."

'Harmonieus gezinsleven ideaal laboratorium'

Dat de rol van het gezin onder druk staat is een gevaarlijke ontwikkeling, zegt Hoogveld. "Het traditionele gezinsleven vervult van oudsher een spilfunctie in onze samenleving. Het gezin is een maatschappij in het klein, waarin kinderen op de grote maatschappij worden voorbereid."

Een harmonieus gezinsleven is volgens hem het ideale laboratorium om kinderen op een goede manier groot te brengen tot fatsoenlijke, participerende burgers. "Nog altijd groeit een grote meerderheid van alle kinderen op in een gezinssituatie, waarbij ze met alle facetten van het leven in aanraking komen. Ze krijgen te maken met verdriet, conflicten, maar ze maken ook lol, leren te delen, bouwen incasservermogen op en heel belangrijk: ze leren wat empathie is. Het vermogen om je in te leven in gevoelens of meningen van anderen."

'Kabinet weet hoe belangrijk gezin is voor samenleving'

Veiligheid en vertrouwen zijn de sleutelbegrippen die je kinderen moet aanreiken. "Maar je moet ze ook als dat nodig is terechtwijzen, stevig bij de hand nemen." Een echtelijke ruzie kan ook leerzaam zijn. "Maar laat die niet te lang duren en leg haar bij. De ruzie moet niet gepaard gaan met vernedering of slaan. Dat heeft een funeste invloed op kinderen. Daar kunnen ze door worden getraumatiseerd."

Hoogveld prijst het kabinet omdat dat het belang van een traditioneel gezinsleven, met als exponent minister Rouvoet, van de daken schreeuwt. "Het kabinet weet hoe belangrijk het gezin is voor de samenleving. Het is één van de weinige terreinen waarop het marktdenken nog geen greep heeft gekregen. We moeten er zuinig op zijn. Wie bijvoorbeeld een zwakke gezinsband heeft, kan daar later last van krijgen. Daardoor heb je meer kans op van woede overkokende pubers die ontsporen."

Vecht voor huwelijk zonder perfectie na te jagen

Hoogveld betreurt ook het toenemende aantal echtscheidingen. Bijna een op de drie stellen gaat uit elkaar. Maar toch hoeft een scheiding volgens hem niet altijd van negatieve invloed te zijn op kinderen. "Omdat ze daarna vaak weer in een ander gezin terechtkomen, waarin ze ook goed kunnen opgroeien." Toch vindt Hoogveld dat mensen meer zouden moeten vechten voor hun huwelijk en dat ze geen perfectie moeten najagen. "Mensen die met elkaar trouwen, moeten bereid zijn zich te geven. Elkaar door dik en dun steunen. Als het tegenzit, moet je zeggen: wij gaan door, delen lief en leed. Om later vast te kunnen stellen: we hebben het 'm toch maar mooi gelapt. Niet vanuit een zelfgenoegzame tevredenheid maar als gevolg van eigen wilskracht en Goddelijke genade."

'Gezin geen geïsoleerde gemeenschap'

Hoogveld uit zijn zorgen over de cultuur van sommige minderheden waar de gezinsband van gering belang is. "In bijvoorbeeld de gesloten Marokkaanse cultuur ligt de loyaliteit van de man niet zozeer bij zijn echtgenote, die veelal ondergeschikt is, maar vooral bij zijn familieclan: zijn broers, zijn vader en ooms en neven in de mannelijke lijn. In Marokko werkt die cultuur prima omdat die overal geldt maar in Nederland botst deze traditie met de westerse gezinswaarden."

Die diep verankerde clancultuur is niet zomaar te veranderen, erkent Hoogveld. "Toch is het heel belangrijk dat het gezin geen geïsoleerde gemeenschap is, maar zich open stelt voor de samenleving, en daaraan bijdraagt."

Hoogveld is, net als Balkenende, aanhanger van de leer van Arnitai Etzioni, een Israëliisch-Amerikaanse socioloog die in het communitarisme gelooft. Dat gaat uit van het belang van kleine, hechte gemeenschappen die goed met elkaar samenwerken. In dergelijke verbanden is de kans op ontsporing klein. Hoogveld: "Kleine, naar buiten gerichte gemeenschappen hebben een goede corrigerende werking."

'Gezin baken in harteloze wereld'

Ook al is de maatschappij voortdurend aan verandering onderhevig, het belang van het gezin zal nooit aan kracht inboeten, voorspelt de gepensioneerde wetenschapper. "De maatschappij kan de functie van een gezin nooit overnemen, kijk naar wat er op dat gebied in nazi-Duitsland en communistische landen is gebeurd. Het zou alleen al niet te betalen zijn als de maatschappij de opvoeding van kinderen overneemt van de ouders."

De Amerikaanse socioloog Christopher Lasch noemde ooit het gezin een 'haven in a heartless world', een baken in een harteloze wereld. En inderdaad: naarmate de grote buitenwereld hartelozener wordt, wordt de behoefte aan een baken, zoals een gezin of kleine gemeenschap, alleen maar groter."

Antoon Hoogveld

Dr. Antoon Hoogveld (Doornenburg, 1942) is gepromoveerd in de antropologie met een proefschrift over migratievraagstukken in Andalusië (1978). Tot aan zijn pensionering in 2008 werkte hij als antropoloog bij de Radboud Universiteit Nijmegen. Hij gaf jarenlang inleidende colleges over de antropologie waaronder de thema's gezin, familie en verwantschap.